

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางการพัฒนาหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำแม่สะมาด จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ชื่อผู้วิจัย	นายทศพร ปภากุล
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	สาขาวิชานโยบายและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ รัตนเพชรธัมมะ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	รองศาสตราจารย์สยาม อรุณศรีมรกต
ปีการศึกษา	2550

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับศักยภาพ ความพร้อม และข้อจำกัดของหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำแม่สะมาดในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางบางประการที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพของหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำแม่สะมาดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบประเมินสภาพพื้นที่ปัจจุบันและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้ทำการศึกษา แบบสอบถามนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 191 คน แบบนำสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน และแบบนำสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 2 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและหาแนวทางบางประการที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพของหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำแม่สะมาดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการศึกษาพบว่า หน่วยอนุรักษ์ฯ มีศักยภาพความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านความดึงดูดใจ ทรัพยากร และความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว และด้านความพร้อมของบุคลากรและการจัดการอยู่ในระดับสูง เนื่องจากหน่วยอนุรักษ์ฯ เป็นหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เนินเขา สามารถมองเห็นทิวทัศน์ภูเขาที่เรียงตัวทอดยาวล้อมรอบ ท่ามกลางหมู่พืชพรรณไม้ป่าธรรมชาติและป่าปลูกที่สมบูรณ์ ในบรรยากาศความเป็นธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศที่เย็นสบายตลอด และมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ต้นน้ำ ส่วนด้านความพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านข้อจำกัดของพื้นที่ และด้านปัญหา/

ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเหตุการณ์จัดตั้งหน่วยอนุรักษ์ฯ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกป่าฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำที่เสื่อมโทรมเท่านั้น การเตรียมความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจึงมีไม่มากนัก ประกอบกับลักษณะสภาพภูมิประเทศที่ตั้งสำนักงานและพื้นที่ดำเนินการ โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนการเข้าถึงมีความยากลำบาก เนื่องจากสภาพถนนที่เป็นอุปสรรคและอันตราย

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวจำนวนหนึ่งได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาหน่วยอนุรักษ์ฯ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการบริการ และด้านอื่นๆ ด้วย โดยเฉพาะด้านพื้นที่ที่ควรทำการกำหนดเขตพื้นที่ใช้ประโยชน์ตามลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินตามหลักการจัดการลุ่มน้ำ และไม่ควรสร้างสิ่งก่อสร้างให้ดูแปลกปลอมขัดกับธรรมชาติ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการพัฒนาหน่วยอนุรักษ์ฯ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยังจำเป็นต้องปรับปรุงด้านพื้นที่ในส่วนของสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการจัดการของสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ด้านกิจกรรมและกระบวนการศึกษาเรียนรู้ รวมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาหน่วยอนุรักษ์ฯ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5 ด้าน คือ 1) การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ 3) การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และ 5) การประชาสัมพันธ์

Thesis Title	The Guidelines for Ecotourism Development in Watershed Conservation and Management Unit : A Case Study of Mae Samard Watershed Conservation and Management Unit, Maehongson Province.
Author's Name	Mr. Totsaporn Paparkun
Department/ Faculty	Department of Resources and Environment Policy and Management
University	Graduate School Krirk University
Thesis Advisor	Asst. Prof. Dr. Wilailak Ratanapeantamma
Thesis Co- Advisor	Assoc. Prof. Sayam Aroonsrimorakot
Academic Year	2007

Abstract

The objective of this study were 1) to study the opinion of tourists about the existing condition, potential, readiness, and the limitation of the Mae Samard Watershed Conservation and Management Unit come to the ecotourism development and 2) to study some appropriate guidelines for the development of ecotourism in the Mae Samard Watershed Conservation and Management Unit. Several methods of data collection were employed : non-participant observation and checklist indicators done the researcher, questionnaires were administered 191 tourists sample, and semi-structured interviews with 6 community leaders and 2 officers of the state. The data collected from questionnaires were analyzed using statistical measures including frequencies, percentages and means. Those results combined with the content analysis of information obtained using the other survey methods, and used together to identify some appropriate guidelines for the development of ecotourism in the Mae Samard Watershed Conservation and Management Unit.

The results of this study were as follows: overall, surveyed tourists felt that the Mae Samard Watershed Conservation and Management Unit had a high-level of potential for tourist area in terms of attractions, tourism resource and the beauty of the tourist attraction, and readiness

(4)

of the personnel and the administration. And the other, readiness facilities, limitation of the area, and the problem are might happen in the moderate level.

Besides, possible ways to develop ecotourism potential suggested by surveyed tourists included the area tourism, facilities, activities tourism, and services, especially, area tourism that should specification applies to follow applying character theoretically manages of the basin, and should not build the building seem contrary to the nature.

However, there was a need for improvement of facilities, environment management, ecotourism activities and educational programs, community participation. Base on those findings, five potential areas for ecotourism development of the Mae Samard Watershed Conservation and Management Unit were identified: 1) tourism resource and environment sustainable management 2) infrastructure and service development 3) education and construction of consciousness for local people 4) community participation in consciousness of locality and 5) public relations , and suggestion from this study.